

[Strona Główna](#) > [Moje prawa w toku postępowania przygotowawczego](#)

Moje prawa w toku postępowania przygotowawczego

A) Jestem cudzoziemcem – czy ma to wpływ na postępowanie przygotowawcze?

Jeżeli oskarżony oświadczy, że nie włada językiem, w którym prowadzone jest postępowanie, jest uprawniony do skorzystania z usług tłumacza.

B) Z jakich etapów składa się postępowanie przygotowawcze?

(i) Etap gromadzenia dowodów / uprawnienie do przeprowadzania postępowania przygotowawczego

Postępowanie karne rozpoczyna się od podjęcia czynności na etapie przedwstępnym poprzedzającym wniesienie aktu oskarżenia – czynności te obejmują zasadniczo przyjęcie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa lub innych zawiadomień, ich weryfikację oraz podjęcie decyzji w sprawie dalszych działań.

Osobie przesłuchiwanej w charakterze podejrzanego – na podstawie określonych ustaleń – o popełnienie przestępstwa przysługuje prawo do zachowania milczenia i skorzystania z pomocy prawnej.

W przypadku wystąpienia przesłanek uzasadniających wniesienie aktu oskarżenia postępowanie karne wkracza w etap postępowania przedprocesowego. W zależności od wagi przestępstwa postępowanie przedprocesowe może mieć postać postępowania przygotowawczego, postępowania przyspieszonego lub tzw. postępowania „superszybkiego” (*superrýchle vyšetovanie*).

Następnie podejrzanemu mogą zostać postawione zarzuty. Zarzuty należy przedstawić mu niezwłocznie. Na akt oskarżenia przysługuje zażalenie, które należy złożyć w terminie trzech dni roboczych od dnia zapoznania się z zarzutami.

Oskarżonemu przysługują określone prawa, w tym prawo do złożenia oświadczenia w sprawie wszelkich okoliczności faktycznych, których dotyczą zarzuty, oraz powiązanych z nimi dowodów, ale również prawo do zachowania milczenia. Oskarżony może przedstawiać okoliczności faktyczne, proponować, przedkładać i gromadzić dowody na swoją obronę, składać wnioski i wnosić środki zaskarżenia.

Oskarżony ma prawo do wyboru obrońcy i zasięgania jego opinii, zarówno w toku postępowania przygotowawczego prowadzonego przez organy ścigania, jak i w toku postępowania sądowego. W trakcie przesłuchania oskarżony nie może jednak konsultować się ze swoim obrońcą w kwestii tego, w jaki sposób odpowiedzieć na zadane pytanie. Oskarżony może zażądać przesłuchania w obecności obrońcy, a także udziału obrońcy przy dokonywaniu innych czynności procesowych w toku postępowania przedprocesowego.

Oskarżony może korzystać z przysługujących mu praw osobiście lub za pośrednictwem obrońcy.

Oskarżony, którego nie stać na zatrudnienie adwokata, ma prawo do skorzystania z usług obrońcy nieodpłatnie lub po obniżonej stawce. W takim przypadku oskarżony musi jednak wykazać, że takie prawo faktycznie mu przysługuje.

Organy ścigania i sąd zawsze pouczają oskarżonego o przysługujących mu prawach, w tym o znaczeniu składanych zeznań, oraz zapewniają mu możliwość pełnego wykonania tych praw.

(ii) Zatrzymanie policyjne

Zatrzymanie policyjne to czynność procesowa polegająca na krótkoterminowym pozbawieniu wolności osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa.

Do zatrzymania policyjnego oskarżonego w toku postępowania karnego może dojść wówczas, gdy przesłanki uzasadniające tymczasowe aresztowanie zostały spełnione i nie można było z wyprzedzeniem uzyskać postanowienia o aresztowaniu z uwagi na pilny charakter sprawy. Oskarżonego zatrzymuje funkcjonariusz policji, który ma obowiązek pouczyć go o powodach zatrzymania i niezwłocznie go przesłuchać.

Jeżeli oskarżony ma zostać następnie tymczasowo aresztowany, prokurator występuje ze stosownym wnioskiem w terminie 48 godzin (albo 96 godzin w przypadku przestępstwa terrorystycznego). Następnie sąd wydaje postanowienie w terminie 48 godzin (albo 72 godzin w przypadku szczególnie poważnych przestępstw).

(iii) Przesłuchanie

W trakcie przesłuchania oskarżonego nie można zmuszać do przyznania się do winy przy użyciu jakichkolwiek środków niezgodnych z prawem.

Przed przesłuchaniem oskarżonego poucza się o przysługującym mu prawie do złożenia zeznań lub zachowania milczenia oraz o tym, że nikt nie ma prawa wymusić na nim przyznania się do winy. Ponadto oskarżonego poucza się o możliwości wyznaczenia obrońcy lub wystąpienia o wyznaczenie obrońcy z urzędu oraz o prawie do obecności obrońcy w trakcie przesłuchania.

Oskarżony musi mieć możliwość wyczerpującego ustosunkowania się do wniesionych przeciwko niemu zarzutów oraz przedstawienia dowodów na poparcie składanych oświadczeń.

Osoba prowadząca przesłuchanie może zadawać oskarżonemu pytania służące uzupełnieniu składanych przez niego zeznań lub wyjaśnieniu pominięć, dwuznaczności i niespójności. Pytania muszą być zadawane w zrozumiałym sposób, uwzględniający potrzeby oskarżonego. Oskarżonemu nie można zadawać pytań sugerujących, pytań wprowadzających w błąd ani pytań zawierających w sobie okoliczności faktyczne, które mają zostać udowodnione na podstawie zeznań oskarżonego. Pytania nie mogą nadmiernie naruszać prywatności oskarżonego, chyba że mają na celu ustalenie motywu, który doprowadził do popełnienia danego czynu.

(iv) Tymczasowe aresztowanie

Oskarżony może zostać tymczasowo aresztowany wyłącznie w przypadku wniesienia przeciwko niemu zarzutów, o ile okoliczności faktyczne będą wskazywały, że doszło do popełnienia przestępstwa i że oskarżony był osobą, która popełniła przestępstwo, a także pod warunkiem że jedna z przesłanek uzasadniających tymczasowe aresztowanie ma zastosowanie do oskarżonego. Takie przesłanki obejmują ryzyko ucieczki lub zbiegnięcia, ryzyko wpływania na świadków lub na osoby biorące udział w cudzym przestępstwie w sposób niesprawczy itp. lub ryzyko ponownego popełnienia przestępstwa.

Przed wydaniem postanowienia o tymczasowym aresztowaniu oskarżony musi zostać przesłuchany. Oskarżonemu przysługuje zażalenie na postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, które zostanie rozpoznane przez sąd wyższej instancji.

Oskarżony ma prawo do zwrócenia się z wnioskiem o zwolnienie. Oskarżony może ponowić wniosek o zwolnienie po upływie 30 dni od dnia wydania ostatecznego postanowienia o tymczasowym aresztowaniu.

W toku postępowania przedprocesowego oskarżony może przebywać w areszcie tymczasowym przez nie więcej niż 7 miesięcy (jeżeli sprawa dotyczy wykroczenia), 19 miesięcy (jeżeli sprawa dotyczy przestępstwa) lub 25 miesięcy (jeżeli sprawa dotyczy szczególnie poważnego przestępstwa).

C) Jakie mam prawa w trakcie postępowania przygotowawczego?

(i) Jakie mam prawa w zakresie dostępu do usług tłumacza ustnego i do tłumaczeń pisemnych?

Jeżeli oskarżony nie włada językiem, w którym prowadzone jest postępowanie, jest uprawniony do skorzystania z usług tłumacza ustnego. Oskarżony ma prawo do posługiwania się zrozumiałym dla siebie językiem w toku postępowania karnego. W przypadku konieczności przetłumaczenia jakichkolwiek istotnych dokumentów, wyciągów z rejestru lub orzeczeń w postępowaniu bierze również udział tłumacz pisemny.

(ii) Jakie mam prawa w zakresie dostępu do informacji i do akt sprawy?

Po zakończeniu postępowania przygotowawczego lub przyspieszonego oskarżony i jego obrońca mają prawo zapoznać się z całością akt sprawy. Oskarżony może następnie wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie dodatkowego postępowania przygotowawczego.

W toku postępowania przedprocesowego i postępowania sądowego oskarżony i jego obrońca mają prawo wglądu do akt sprawy oraz sporządzania wyciągów i notatek z akt sprawy, a także dokonywania odpisów tych akt.

(iii) Na czym polega moje prawo dostępu do adwokata i do poinformowania osoby trzeciej o mojej sytuacji?

Jeżeli oskarżony został zatrzymany lub aresztowany, przysługuje mu prawo do przeprowadzenia 20-minutowej rozmowy telefonicznej z wybraną przez siebie osobą.

Oskarżony ma prawo do wyboru obrońcy i konsultowania się z nim na poszczególnych etapach postępowania karnego. Oskarżony nie może jednak zasięgać opinii obrońcy w kwestii tego, w jaki sposób odpowiedzieć na zadane pytanie. Oskarżony ma prawo zażądać przesłuchania w obecności obrońcy, a także udziału obrońcy przy dokonywaniu innych czynności procesowych.

Jeżeli oskarżony został tymczasowo aresztowany lub odbywa karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym, ma prawo do widzenia ze swoim obrońcą bez udziału innych osób.

(iv) Na czym polega moje prawo do pomocy prawnej?

Oskarżony może zatrudnić obrońcę na własny koszt. W niektórych przypadkach oskarżonemu będzie miał prawo do zwrócenia się do sądu o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu.

(v) Co należy wiedzieć o:

a) domniemaniu niewinności

Każdego, przeciwko komu wszczęto postępowanie karne, uważa się za niewinnego, dopóki nie zostanie skazany prawomocnym wyrokiem sądu.

b) prawie do zachowania milczenia i do wolności od samooskarżenia

Poza prawem do składania oświadczeń w toku postępowania oskarżonemu przysługuje również prawo do zachowania milczenia. Nikt nie ma prawa zmusić oskarżonego do złożenia zeznań ani przyznania się do winy.

c) ciężarze dowodu

Obowiązek zgromadzenia dowodów spoczywa na organach ścigania. Oskarżonemu przysługuje natomiast prawo do gromadzenia dowodów, z którego może on skorzystać, lecz nie ma takiego obowiązku.

Organy ścigania mają obowiązek wyjaśnić okoliczności świadczące przeciwko oskarżonemu, jak również okoliczności przemawiające na jego korzyść.

(vi) Jakie są szczególne gwarancje procesowe dla dzieci?

Postępowania karnego nie można wszcząć, a w przypadku gdy już je wszczęto, nie można go wznowić i należy je umorzyć, jeżeli oskarżonego nie można pociągnąć do odpowiedzialności karnej, ponieważ jest on osobą nieletnią.

Przedstawiciel ustawowy nieletniego może dokonywać czynności w jego imieniu, np. wyznaczyć obrońcę oraz składać wnioski i wnosić środki zaskarżenia. Może on być obecny przy każdej czynności procesowej, w której uczestniczy oskarżony.

Nieletni musi mieć obrońcę, gdy tylko zostanie postawiony w stan oskarżenia, a jeżeli nieletni nie jest w stanie samodzielnie wybrać obrońcy, wyznacza się mu obrońcę z urzędu.

Jeżeli w chwili popełnienia czynu nieletni nie miał ukończonego 15. roku życia, należy każdorazowo zbadać jego zdolność rozpoznania nielegalnego charakteru czynu oraz zdolność kierowania własnym postępowaniem. Jeżeli powyższe przesłanki nie zostaną spełnione, nieletniego nie można pociągnąć do odpowiedzialności karnej.

Nawet w przypadku wystąpienia przesłanek prawnych uzasadniających tymczasowe aresztowanie nieletniego zastosowanie tego środka jest możliwe wyłącznie wówczas, gdy celu aresztowania nie można osiągnąć w inny sposób.

Sąd właściwy może przekazać sprawę do rozpoznania przez sąd właściwy dla miejsca zamieszkania nieletniego lub przez inny sąd uznany za najodpowiedniejszy do przeprowadzenia postępowania.

(vii) Jakie są specjalne gwarancje procesowe dla podejrzanych wymagających szczególnego traktowania?

Za osoby wymagające szczególnego traktowania w kontekście postępowania karnego uznaje się osoby niezdolne do zrozumienia przebiegu postępowania karnego z uwagi na wiek lub stan zdrowia psychicznego lub fizycznego, a także osoby, które nie są w stanie skutecznie uczestniczyć w takim postępowaniu.

Takie osoby nie mogą być narażone na jakąkolwiek dyskryminację, jeżeli chodzi o możliwość wykonywania przysługujących im praw procesowych.

Osoby o poważnym stopniu niepełnosprawności umysłowej lub fizycznej/sensorycznej należy traktować jak osoby wymagające szczególnego traktowania.

Osoby wymagające szczególnego traktowania i ich pełnomocników procesowych (np. opiekuna wyznaczonego przez sąd) lub odpowiednie osoby dorosłe (np. krewnych) należy pouczyć o wszelkich szczególnych prawach procesowych.

Przesłuchania policyjne powinny być nagrywane w formie audiowizualnej.

Pozbawienie wolności osób wymagających szczególnego traktowania przed wydaniem wyroku skazującego należy stosować wyłącznie w ostateczności. Środek ten należy stosować proporcjonalnie i w warunkach należyście uwzględniających specjalne potrzeby takich osób.

W toku całego postępowania karnego należy zapewnić ochronę prywatności, integralności osoby oraz danych osobowych takich osób.

D) Jakie terminy przewidziane przepisami prawa obowiązują w toku postępowania przygotowawczego?

Oskarżony ma prawo do tego, aby jego sprawa została rozpoznana w rozsądnym terminie.

Postępowanie przygotowawcze powinno zakończyć się w ciągu dwóch, czterech lub sześciu miesięcy w przypadku, odpowiednio, wykroczenia, przestępstwa lub szczególnie poważnego przestępstwa. Nie przewidziano jednak możliwości wyegzekwowania dotrzymania tych terminów na drodze prawnej.

Oskarżony może wnieść skargę do prokuratora, zwracając się o dokonanie przeglądu czynności dokonywanych przez funkcjonariuszy policji oraz wyeliminowanie opóźnień w prowadzeniu postępowania. Prokurator ma obowiązek poinformować oskarżonego o wynikach takiego przeglądu.

E) Jakie są etapy postępowania przedprocesowego, w tym alternatywy dla tymczasowego aresztowania i możliwości przekazania danej osoby do państwa pochodzenia (europejski nakaz nadzoru)?

Postępowanie przedprocesowe jest częścią postępowania karnego trwającą od wszczęcia postępowania przygotowawczego (dochodzenia/śledztwa) do wniesienia aktu oskarżenia, wystąpienia z propozycją zawarcia ugody sądowej lub wydania przez organ ścigania prawomocnej decyzji rozstrzygającej co do istoty sprawy.

Postępowanie przedprocesowe obejmuje głównie gromadzenie i zabezpieczanie dowodów oraz przygotowywanie materiałów, na podstawie których podejmowane będą dalsze decyzje.

Postępowanie karne rozpoczyna się z chwilą wydania postanowienia o wszczęciu postępowania karnego albo z chwilą zastosowania środka zabezpieczającego lub dokonania czynności, której nie można powtórzyć, lub czynności pilnej.

Alternatywę wobec tymczasowego aresztowania stanowią poręczenie, zobowiązanie na piśmie lub nadzór. Z takich środków alternatywnych można skorzystać wyłącznie w przypadku aresztowania z uwagi na ryzyko ucieczki oskarżonego i aresztowania przewencyjnego. Sąd może zastosować takie środki alternatywne, jeżeli grupa obywateli lub osoba o nieposzlakowanej opinii poręcza za dobre zachowanie oskarżonego, jeżeli oskarżony zobowiąże się do przestrzegania prawa na piśmie lub jeżeli cele równoważne aresztowaniu można osiągnąć przez objęcie oskarżonego nadzorem kuratora sądowego.

Sąd może również przyjąć poręczenie majątkowe (kaucję) w charakterze środka alternatywnego wobec aresztowania z uwagi na ryzyko ucieczki oskarżonego lub aresztowania przewencyjnego. Jeżeli oskarżony naruszy warunki zwolnienia za kaucją, poręczenie majątkowe przepada na rzecz Skarbu Państwa, a oskarżonego obejmuje się aresztem tymczasowym.

Jeżeli sąd zdecyduje się zastosować środki alternatywne wobec tymczasowego aresztowania, może nałożyć na oskarżonego racjonalne obowiązki lub ograniczenia (np. zakaz opuszczania kraju, zakaz opuszczania określonego obszaru, zakaz spotykania się z określonymi osobami, zakaz prowadzenia pojazdów itp.).

Celem europejskiego nakazu nadzoru jest zwiększenie poziomu ochrony ogółu społeczeństwa poprzez zapewnienie osobie zamieszkującej w państwie członkowskim, wobec której wszczęto postępowanie karne w innym państwie członkowskim, możliwości objęcia nadzorem organów w państwie jej miejsca zamieszkania do dnia rozprawy.

Europejski nakaz nadzoru jest rozwiązaniem alternatywnym wobec aresztowania, ponieważ w przypadku jego wydania odpowiedzialność za monitorowanie przestrzegania środków nadzoru spoczywa na państwie członkowskim miejsca zamieszkania oskarżonego. W przypadku naruszenia tych środków państwo członkowskie przekazuje daną osobę jej państwu członkowskiemu pochodzenia.

Choć tego rodzaju rozwiązanie można zastosować w odniesieniu do wszystkich rodzajów przestępstw i nie ogranicza się ono wyłącznie do przestępstw określonego typu lub o określonej wadze, środki nadzoru powinny być zasadniczo stosowane w przypadku mniej poważnych przestępstw.

■ Ostatnia aktualizacja: 21/11/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.